Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (velkého senátu)

16. července 2015 *

„Řízení o předběžné otázce — Směrnice 2004/38/ES — Článek 13 odst. 2 první pododstavec písm. a) — Právo pobytu rodinných příslušníků občana Unie — Manželství mezi občanem Unie a státním příslušníkem třetí země — Zachování práva pobytu státního příslušníka třetí země po odjezdu občana Unie z hostitelského členského státu a následném rozvodu — Článek 7 odst. 1 písm. b) — Dostatečné prostředky — Zohlednění prostředků manžela, který je státním příslušníkem třetí země — Právo státních příslušníků třetí země pracovat v hostitelském členském státě za účelem přispění k získání dostatečných prostředků“

Ve věci C-218/14,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím High Court (Irsko) ze dne 25. února 2014, došlým Soudnímu dvoru dne 5. května 2014, v řízení

Kuldip Singh,

Denzel Njume,

Khaled Aly

proti

Minister for Justice and Equality,

za přítomnosti:

Immigrant Council of Ireland,

SOUDNÍ DVŮR (velký senát),

ve složení V. Skouris, předseda, K. Lenaerts, místopředseda, A. Tizzano, R. Silva de Lapuerta (zpravodajka), A. Ó Caoimh a J.-C. Bonichot, předsedové senátů, A. Arabadžev, M. Safjan, M. Berger, A. Prechal a E. Jarašiūnas, soudci,

generální advokátka: J. Kokott,

vedoucí soudní kanceláře: M. Aleksejev, rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 23. března 2015,

* Jednací jazyk: angličtina.

s ohledem na vyjádření předložená:

— za K. Singha C. O'Dwyerem a R. Haughtonem, Senior Counsels, P. Brazil, Barrister-at-Law, J. Boyle a M. Griffinem, solicitors,

— za D. Njumeho M. Lynnem a R. Haughtonem, Senior Counsels, jakož i P. Brazil a C. Stanleym, Barristers-at-Law,

— za K. Alyho M. Lynnem, Senior Counsel, A. McMahon, Barrister-at-Law, a E. Lyons, solicitor,

— za Immigrant Council of Ireland P. Dillon Malonem, Senior Counsel, a A. Lowrym, Barrister-at-Law, jakož i H. Becker, solicitor,

— za Irsko E. Creedon a G. Samuel, jako zmocněnkyněmi, ve spolupráci s D. Conlan Smythem, Senior Counsel, jakož i F. O'Sullivan, Barrister-at-Law,

— za dánskou vládu C. Thorningem a M. Wolff, jako zmocněnci,

— za řeckou vládu T. Papadopoulou, jako zmocněnkyní,

— za španělskou vládu L. Banciella Rodríguez-Miñónem, jako zmocněncem,

— za polskou vládu B. Majczynou, jako zmocněncem,

— za vládu Spojeného království V. Kaye, jako zmocněnkyní, ve spolupráci s B. Laskem a G. Facennou, Barristers-at-Law,

— za Evropskou komisi M. Wilderspinem a J. Tomkinem, jakož i C. Tufvesson, jako zmocněnci,

po vyslechnutí stanoviska generální advokátky na jednání konaném dne 7. května 2015,

vydává tento

Rozsudek

1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu čl. 7 odst. 1 písm. b) a čl. 13 odst. 2 prvního pododstavce písm. a) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES ze dne 29. dubna 2004 o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států, o změně nařízení (EHS) č. 1612/68 a o zrušení směrnic 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS (Úř. věst L 158, s. 77, a oprava Úř. věst 2011, L 327, s. 70; Zvl. vyd. 05/05, s. 46).

2 Tato žádost byla předložena v rámci tří sporů, v nichž na straně žalobců vystupují K. Singh, D. Njume a K. Aly a na straně žalovaného vystupuje Minister for Justice and Equality (dále jen „Minister") a jejichž předmětem je zamítnutí žádostí dotyčných osob o zachování jejich práva pobytu v Irsku po jejich rozvodu ze strany Minister.

Právní rámec

Unijní právo

3 Patnáctý bod odůvodnění směrnice 2004/38 uvádí:

„Rodinní příslušníci by měli mít právní záruky v případě smrti občana Unie, rozvodu, prohlášení manželství za neplatné nebo ukončení registrovaného partnerství. S ohledem na rodinný život a lidskou důstojnost v některých případech a k ochraně před zneužíváním je tedy třeba přijmout opatření, která by zajistila, aby bylo rodinným příslušníkům již pobývajícím na území hostitelského státu za těchto okolností ponecháno právo pobytu na výlučně osobním základě.“

4 Článek 2 této směrnic, nadepsaný „Definice“, stanoví:

„Pro účely této směrnice se rozumí:

1) ‚občanem Unie‘ osoba, která je státním příslušníkem některého členského státu;

2) ‚rodinným příslušníkem‘:

   a) manžel nebo manželka;

   [...]

3) ‚hostitelským členským státem‘ členský stát, do něhož se občan Unie stěhuje za účelem výkonu svého práva volného pohybu a pobytu.“

5 Článek 3 uvedené směrnice, nadepsaný „Oprávněné osoby“, v odstavci 1 stanoví:

„Tato směrnice se vztahuje na všechny občany Unie, kteří se stěhují do jiného členského státu, než jehož jsou státními příslušníky, nebo v takovém členském státě pobývají, a na jejich rodinné příslušníky ve smyslu čl. 2 bodu 2, kteří je doprovázejí nebo následují.“

6 Článek 7 téže směrnice, nadepsaný „Právo pobytu po dobu delší než tři měsíce“, v odstavcích 1 a 2 stanoví:

„1. Všichni občané Unie mají právo pobytu na území jiného členského státu po dobu delší než tři měsíce, pokud:

a) jsou v hostitelském členském státě zaměstnanými osobami nebo osobami samostatně výdělečně činnými; nebo

b) mají pro sebe a své rodinné příslušníky dostatečné prostředky, aby se po dobu svého pobytu nestali zátěží pro systém sociální pomoci hostitelského členského státu, a jsou účastníky zdravotního pojištění, kterým jsou v hostitelském členském státě kryta všechna rizika; nebo

c) – jsou zapsáni u soukromého či veřejného subjektu, akreditovaného nebo financovaného hostitelským členským státem v souladu s jeho právními předpisy nebo správní praxí z prvotního důvodu studia, včetně odborné přípravy, a

— jsou účastníky zdravotního pojištění, kterým jsou v hostitelském členském státě kryta všechna rizika, a prohlášením nebo jiným podobným prostředkem podle své volby ujistí příslušný vnitrostátní orgán, že mají dostatečné prostředky pro sebe a své rodinné příslušníky, aby se po dobu jejich pobytu nestali zátěží pro systém sociální pomoci hostitelského členského státu; nebo

d) jsou rodinnými příslušníky doprovázejícími nebo následujícími občana Unie, který splňuje podmínky uvedené v písmenech a), b) nebo c).

2. Právo pobytu stanovené v odstavci 1 se vztahuje rovněž na rodinné příslušníky doprovázející nebo následující v hostitelském členském státě občana Unie, kteří nejsou státními příslušníky žádného členského státu, za předpokladu, že tento občan Unie splňuje podmínky stanovené v odst. 1 písm. a), b) nebo c).“

7 Článek 12 směrnice 2004/38, nadepsaný „Zachování práva pobytu rodinných příslušníků v případě smrti nebo odjezdu občana Unie“, uvádí:

„1. Aniž je dotčen druhý pododstavec, není smrtí občana Unie nebo jeho odjezdem z hostitelského členského státu dotčeno právo pobytu jeho rodinných příslušníků, kteří jsou státními příslušníky některého členského státu.

Před získáním práva trvalého pobytu musí dotyčné osoby splnit podmínky stanovené v čl. 7 odst. 1 písm. a), b), c) nebo d).

2. Aniž je dotčen druhý pododstavec, nevede smrt občana Unie ke ztrátě práva pobytu jeho rodinných příslušníků, kteří nejsou státními příslušníky žádného členského státu a kteří před smrtí občana Unie pobývali v hostitelském členském státě jako rodinní příslušníci po dobu alespoň jednoho roku.

Právo pobytu dotyčných osob, které nezískaly právo trvalého pobytu, je podmíněno prokázáním skutečnosti, že jsou zaměstnanými osobami nebo osobami samostatně výdělečně činnými nebo že mají pro sebe a své rodinné příslušníky dostatečné prostředky, aby se po dobu svého pobytu nestali zátěží pro systém sociální pomoci hostitelského členského státu, a jsou účastníky zdravotního pojištění, kterým jsou v hostitelském členském státě kryta všechna rizika, nebo již jsou v hostitelském členském státě považováni za rodinné příslušníky osoby splňující tyto požadavky. Pojem ‚dostatečné prostředky‘ je vymezen v čl. 8 odst. 4.

Takovým rodinným příslušníkům je zachováno právo pobytu na výlučně osobním základě.

3. Odjezd občana Unie z hostitelského členského státu nebo jeho smrt nevede až do ukončení studia jeho dětí ke ztrátě práva pobytu jeho dětí ani rodiče, který o děti skutečně pečuje, bez ohledu na jejich státní příslušnost, pobývají-li tyto děti v hostitelském členském státě a jsou zapsány ve vzdělávacím zařízení za účelem studia.“

8 Článek 13 směrnice 2004/38, nadepsaný „Zachování práva pobytu rodinných příslušníků v případě rozvodu, prohlášení manželství za neplatné nebo ukončení registrovaného partnerství“, v odstavci 2 stanoví:

„Aniž je dotčen druhý pododstavec, nevede rozvod nebo prohlášení manželství za neplatné ani ukončení registrovaného partnerství podle čl. 2 odst. 2 písm. b) ke ztrátě práva pobytu rodinných příslušníků občana Unie, kteří nejsou státními příslušníky žádného členského státu, pokud:

a) manželství nebo registrované partnerství podle čl. 2 odst. 2 písm. b) trvalo před zahájením řízení o rozvodu nebo o prohlášení manželství za neplatné nebo před ukončením registrovaného partnerství alespoň tři roky, z toho nejméně jeden rok v hostitelském členském státě; [...]

[...]

Právo pobytu dotyčných osob, které nezískaly právo trvalého pobytu, je podmíněno prokázáním skutečnosti, že jsou zaměstnanými osobami nebo osobami samostatně výdělečně činnými nebo že mají pro sebe a své rodinné příslušníky dostatečné prostředky, aby se po dobu svého pobytu nestali zátěží pro systém sociální pomoci hostitelského členského státu, a jsou účastníky zdravotního pojištění, kterým jsou v hostitelském členském státě kryta všechna rizika, nebo jsou příslušníky rodiny osoby splňující tyto požadavky a tato rodina byla již založená v hostitelském členském státě. Pojem ‚dostatečné prostředky' je vymezen v čl. 8 odst. 4.

Takovým rodinným příslušníkům je zachováno právo pobytu na výlučně osobním základě."

9 Článek 14 uvedené směrnice, nadepsaný „Zachování práva pobytu", v odstavci 2 stanoví:

„Občanům Unie a jejich rodinným příslušníkům náleží právo pobytu stanovené v článcích 7, 12 a 13, dokud splňují podmínky uvedených ustanovení.

[...]"

Irské právo

10 Nařízení o Evropských společenstvích (volný pohyb osob) z roku 2006 [European Communities (Free Movement of Persons) Regulations 2006, SI 2006, č. 656, dále jen „nařízení z roku 2006"] provádí ustanovení směrnice 2004/38 do irského práva.

Spory v původním řízení a předběžné otázky

První spor v původním řízení

11 Pan Kuldip Singh je indickým státním příslušníkem, který dne 6. února 2002 přicestoval do Irska se studentským vízem a následně v tomto členském státě legálně pobýval.

12 Dne 11. listopadu 2005 uzavřel K. Singh manželství s lotyšskou státní příslušnicí, která v Irsku legálně pracovala a pobývala. Z tohoto manželství se dne 3. prosince 2007 narodilo dítě, které je rovněž lotyšským státním příslušníkem.

13 V návaznosti na vydání rozsudku ve věci Metock a další (C-127/08, EU:C:2008:449) a v souladu s ustanoveními směrnice 2004/38 bylo K. Singhovi jakožto manželovi občanky Unie pobývající v tomto členském státě a vykonávající v něm práva zakotvená ve Smlouvě o FEU uděleno povolení k pobytu v Irsku na dobu pěti let.

14 Mezi rokem 2004 a červnem 2009 manželka K. Singha trvale pracovala a vykonávala různá zaměstnání.

15 V roce 2009 K Singh spolu s jedním společníkem v Irsku otevřel a provozoval pizzerii v rámci franšízové smlouvy ze dne 29. května 2009, uzavřené původně na dobu deseti let. Poté K. Singh zajišťoval finanční potřeby své rodiny, zatímco jeho manželka zůstala doma a starala se o jejich syna.

16 Protože v manželství K. Singha došlo k manželské krizi, odjela manželka K. Singha v únoru 2010 z Irska a v září 2010 podala v Lotyšsku návrh na rozvod. Manželství bylo pravomocně rozvedeno k 12. květnu 2011.

17 Po tomto rozvodu K. Singh dne 14. prosince 2011 požádal u Minister o zachování povolení k pobytu a vydání povolení k trvalému pobytu v Irsku na základě směrnice 2004/38 a vnitrostátních opatření k jejímu provedení, s odůvodněním, že žil v manželství s občankou Unie, je otcem občana Unie a splňuje požadované právní podmínky, neboť jeho manželství trvalo alespoň tři roky, z toho rok v Irsku. V této době byl K. Singh osobou samostatně výdělečně činnou nebo zaměstnanou osobou.

18 Rozhodnutím ze dne 30. dubna 2012 Minister tyto žádosti zamítl, když uvedl zejména následující důvody:

„[...] vzhledem k tomu, že [Vaše bývalá manželka] v roce 2010 opustila území [Irska], nepovažuje se za osobu vykonávající svá práva zakotvená ve Smlouvách o Evropské unii v tomto členském státě na základě ustanovení čl. 6 odst. 2 písm. b) nařízení [z roku 2006] a nemá již právo pobytu v tomto členském státě ve smyslu článku 6 [tohoto nařízení]. V důsledku toho nemůžete mít právo pobytu, které je odvozeno od práva [Vaší bývalé manželky] na základě ustanovení uvedeného čl. 6 odst. 2 písm. b) nařízení z roku 2006."

19 Kuldip Singh podal proti tomuto rozhodnutí odvolání s odůvodněním, že podle článku 10 nařízení z roku 2006, kterým se provádí článek 13 směrnice 2004/38, mu v Irsku přísluší právo pobytu na osobním základě.

20 Dopisem ze dne 12. listopadu 2012 Minister, oddělení odvolací agendy, informovalo K. Singha, že jeho žádost byla zamítnuta.

21 Nicméně vzhledem k zvláštní situaci K. Singha mu bylo ve stejném dopise jako výjimka uděleno obnovitelné povolení, které mu umožňovalo pobývat v Irsku po dobu jednoho roku, přičemž toto povolení mu povolovalo pobyt a práci bez pracovního povolení. K. Singh tedy podle vnitrostátního práva mohl v tomto členském státě vykonávat obchodní činnost.

Druhý spor v původním řízení

22 Denzel Njume, který uvádí, že je kamerunským státním příslušníkem, požádal dne 6. ledna 2004 o azyl v Německu.

23 Denzel Njume tvrdí, že v lednu 2005 potkal německou státní příslušnici, se kterou udržoval vztah a žil v Eslohe (Německo) po dobu přibližně 18 měsíců.

24 Denzel Njume nelegálně vstoupil na území Irska a dne 4. září 2006 zde podal žádost o azyl. Dne 4. ledna 2007 uzavřel se svou družkou manželství na matričním úřadu v Corku (Irsko).

25 V návaznosti na vydání rozsudku ve věci Metock a další (C-127/08, EU:C:2008:449) a v souladu s ustanoveními směrnice 2004/38 bylo D. Njumemu jakožto manželi občanky Unie pobývající v tomto členském státě a vykonávající v něm práva zakotvená ve Smlouvě o FEU uděleno rozhodnutím ze dne 3. prosince 2008 povolení k pobytu v Irsku na dobu pěti let. Toto povolení k pobytu, které bylo vydáno se zpětnou platností od 11. října 2007, bylo spojeno s vydáním pobytové karty.

26 Denzel Njume, který poté našel zaměstnání, tvrdí, že spolu se svou manželkou žili v Irsku po celé období od konce roku 2006 do ledna 2011, s výjimkou tří desetidenních pobytů ve Spojeném království, které zde měly jeho manželce umožnit najít zaměstnání. Denzel Njume tvrdí, že díky vlastním příjmům manželku podporoval od roku 2008 do roku 2011.

27 Dopisem ze dne 25. února 2011 byl Minister informován, že manželka D. Njumeho na začátku roku 2011 opustila Irsko a vrátila se do Německa. V dopise ze dne 25. března 2011 D. Njume tvrdil, že podle článku 9 nařízení z roku 2006, kterým byl proveden článek 12 směrnice 2004/38, zůstalo jeho právo na pobyt v Irsku v případě odjezdu občanky Unie z tohoto členského státu zachováno.

28 Dne 14. června 2011 podala manželka D. Njumeho ve Spojeném království návrh na rozvod.

29 Dopisem ze dne 12. července 2011 Minister D. Njumeho informoval, že článek 9 nařízení z roku 2006 se na jeho situaci nevztahuje. Dopisem ze dne 22. července 2011 D. Njume informoval Minister o uvedeném návrhu na rozvod.

30 Dne 21. prosince 2011 High Court of Justice (England & Wales), Family Division (Spojené království), vydal prozatímní rozhodnutí, ve kterém se konstatuje, že k tomuto dni byli D. Njume a jeho manželka prohlášeni za „žijící odděleně po nepřetržitou dobu minimálně dvou let bezprostředně předcházejících podání návrhu [na rozvod]“. Konečné rozhodnutí bylo vydáno dne 28. března 2012.

31 Po tomto rozvodu D. Njume požádal o zachování svého práva pobytu v Irsku na základě článku 10 nařízení z roku 2006, kterým se provádí čl. 13 odst. 2 směrnice 2004/38.

32 Rozhodnutím ze dne 21. září 2012 Minister odmítl udělit D. Njumemu právo pobytu podle čl. 10 odst. 2 tohoto nařízení.

33 Rozhodnutím ze dne 12. září 2013 bylo D. Njumemu uděleno podle vnitrostátního práva obnovitelné povolení k pobytu v Irsku na dobu tří let, to znamená až do 12. září 2016.

Třetí spor v původním řízení

34 Khaled Aly, který je egyptským státním příslušníkem, vstoupil na území Irska dne 14. března 2007 na turistické vízum, které jej opravňovalo k pobytu v tomto členském státě do 14. června 2007. Dne 12. července 2007 uzavřel K. Aly v uvedeném členském státě manželství s litevskou státní příslušnicí. Dne 21. srpna 2008 mu na základě nařízení z roku 2006 byla vydána pobytová karta se zpětnou platností ode dne 3. února 2008. Tato karta byla platná po dobu pěti let, to znamená do 2. února 2013.

35 Manželka K. Alyho pracovala v Irsku od 1. května 2004 do ledna 2009, kdy z důvodu hospodářského útlumu své zaměstnání ztratila. Do června 2009 pobírala dávky v nezaměstnanosti. Manželé Alyovi žili z příjmů K. Alyho, zatímco manželka posledně uvedeného hledala zaměstnání. V březnu 2011 odjela do Spojeného království, kde nastoupila do krátkodobého zaměstnání.

36 Dopisem ze dne 14. srpna 2012 K. Aly informoval Irish Naturalisation and Immigration Service (irský naturalizační a imigrační úřad, dále jen „INIS“), že během šesti měsíců, které následovaly po odstěhování jeho manželky do Londýna (Spojené království) za prací, se pár rozpadl. Posledně uvedená si přála zůstat v Londýně, kdežto K. Aly se tam usadit nechtěl.

37 Dopisem ze dne 3. října 2012 INIS informoval K. Alyho, že hodlá ukončit jeho povolení k pobytu v Irsku, a vyzval ho, aby předložil své vyjádření.

38 Dopisem ze dne 15. října 2012 K. Aly informoval INIS, že v Litvě bylo zahájeno rozvodové řízení a že brzy bude vydán rozvodový rozsudek. Tvrdil, že podle článku 13 směrnice 2004/38 má právo na pobyt v Irsku.

39 Rozhodnutím ze dne 12. listopadu 2012 (dále jen „sporné rozhodnutí“) INIS zrušil povolení K. Alyho k pobytu v Irsku. V tomto rozhodnutí bylo uvedeno zejména následující:

„Kromě toho je třeba uvést, že [Vaše manželka] z tuzemska odešla a již dlouhou dobu nevykonává práva zakotvená ve Smlouvách o Evropské unii v souladu s čl. 6 odst. 2 [nařízení z roku 2006]. Z tohoto důvodu Vás upozorňujeme, že důvody, na základě nichž jsme Vám vydali povolení k pobytu, pominuly, neboť Vaše odvozené právo na základě ustanovení [nařízení z roku 2006] již neplatí od okamžiku, kdy Vaše manželka, občanka Unie, přestala v tuzemsku vykonávat práva zakotvená ve Smlouvách o Evropské unii. Článek 10 odst. 2 [nařízení z roku 2006] se týká zachování práva pobytu na individuálním a osobním základě v případě rozvodu, nicméně vzhledem k tomu, že rozvedený nejste a Vaše právo pobytu zaniklo, když [Vaše manželka] přestala v Irsku vykonávat práva zakotvená ve Smlouvách o EU, nemůže Vám být toto právo zachováno.“

40 Po doručení sporného rozhodnutí se K. Aly dostavil k příslušnému imigračnímu orgánu, tak jak mu to tento orgán uložil, a úředník zničil jeho pobytovou kartu. Tento úředník rovněž kontaktoval zaměstnavatele K. Alyho, aby mu zabránil dále pracovat.

41 Dne 10. prosince 2012 High Court povolil K. Alymu podat návrh na soudní přezkum sporného rozhodnutí.

42 Na základě tohoto řízení bylo K. Alymu vydáno rozhodnutím ze dne 17. prosince 2012 dočasné pracovní povolení a dočasné povolení k pobytu na irském území.

43 Dne 12. března 2013 bylo litevskými orgány dotyčnému vydáno osvědčení o rozvodu.

44 Za těchto okolností se High Court rozhodl ve třech sporech v původních řízeních přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Je zachováno právo pobytu státního příslušníka třetí země v hostitelském členském státě v případě, že po odjezdu občanky Unie z hostitelského členského státu, ve kterém byla touto občankou Unie vykonávána unijní práva, skončilo manželství mezi občankou Unie a státním příslušníkem třetí země rozvodem a uplatní se článek 7 a čl. 13 odst. 2 [první pododstavec] písm. a) směrnice 2004/38/ES? V případě záporné odpovědi: má státní příslušník třetí země právo pobytu v hostitelském členském státě v období od odjezdu občanky Unie z hostitelského členského státu do rozvodu?

2) Jsou splněny požadavky čl. 7 odst. 1 písm. b) směrnice 2004/38/ES v případě, že manželka, občanka Unie, tvrdí, že má dostatečné prostředky ve smyslu čl. 8 odst. 4 této směrnice, když tyto prostředky částečně pocházejí z prostředků manžela, který je státním příslušníkem třetí země?

3) V případě záporné odpovědi na druhou otázku: jsou osobám, jako jsou navrhovatelé ve věcech v původních řízeních, přiznána práva podle unijních právních předpisů (s výjimkou směrnice) pracovat v hostitelském členském státě, aby si zajistili ‚dostatečné prostředky‘ pro účely článku 7 uvedené směrnice nebo k těmto prostředkům přispěli?“

K předběžným otázkám

Úvodní poznámky

45 Projednávaná věc se týká tří státních příslušníků třetích zemí, kteří po uzavření manželství s občankami Unie majícími bydliště a pracujícími v Irsku získali na základě čl. 7 odst. 2 směrnice 2004/38 jako manželé doprovázející nebo následující občana Unie v hostitelském členském státě právo pobytu v tomto členském státě na dobu od tří měsíců do pěti let.

46 Ve všech třech sporech v původních řízeních je nesporné, že než tyto doby uplynuly, manželka, občanka Unie, opustila irské území, aby se usadila v jiném členském státě, kdežto manžel, státní příslušník třetí země, zůstal v Irsku.

47 Je rovněž nesporné, že manželky, občanky Unie, za určitou dobu po odchodu podaly návrhy na rozvod, které vedly k soudním rozhodnutím o rozvodu manželství mezi těmito občankami Unie a dotyčnými státními příslušníky třetích zemí.

K první otázce

48 Podstatou první otázky předkládajícího soudu je, zda musí být čl. 13 odst. 2 směrnice 2004/38 vykládán v tom smyslu, že státní příslušník třetí země, rozvedený s občanem Unie, jejichž manželství trvalo před zahájením řízení o rozvodu alespoň tři roky, z toho nejméně jeden rok v hostitelském členském státě, si na základě tohoto ustanovení může zachovat právo pobytu v tomto členském státě, pokud rozvodu předcházel odjezd manžela či manželky, který je občanem Unie, z tohoto členského státu.

49 Je proto nutno upřesnit, jaké podmínky jsou požadovány pro použití čl. 13 odst. 2 prvního pododstavce písm. a) směrnice 2004/38 a zejména, zda manžel či manželka, který je občanem Unie, státního příslušníka třetí země musí v hostitelském členském státě pobývat v souladu s čl. 7 odst. 1 této směrnice až do dne rozhodnutí o rozvodu, aby se tento státní příslušník třetí země mohl dovolávat čl. 13 odst. 2 uvedené směrnice.

50 Pokud jde o právo pobytu v hostitelském členském státě státních příslušníků třetích zemí, kteří jsou rodinnými příslušníky občana Unie, je nutno úvodem připomenout ustálenou judikaturu Soudního dvora, podle níž práva, která státním příslušníkům třetích zemí přiznává směrnice 2004/38, nejsou samostatnými právy těchto státních příslušníků, nýbrž právy odvozenými od výkonu svobody pohybu občanem Unie. Účel a odůvodnění těchto odvozených práv se zakládá na zjištění, že odmítnutí uznání takovýchto práv by mohlo narušit svobodu pohybu občana Unie tím, že by jej odradilo od výkonu jeho práv na vstup do hostitelského členského státu a pobyt v něm (v tomto smyslu viz rozsudek O. a B., C-456/12, EU:C:2014:135, body 36 a 45, jakož i citovaná judikatura).

51 Je třeba rovněž připomenout, že právo na vstup a pobyt v členském státě na základě směrnice 2004/38 nepřísluší všem státním příslušníkům třetích států, ale pouze těm, kteří jsou ve smyslu čl. 2 bodu 2 této směrnice „rodinnými příslušníky“ občana Unie, který využil svého práva volného pohybu tím, že se usadil v jiném členském státě, než je členský stát, jehož je státním příslušníkem (rozsudek Iida, C-40/11, EU:C:2012:691, bod 51 a citovaná judikatura).

52 Kromě toho čl. 3 odst. 1 směrnice 2004/38 požaduje, aby rodinný příslušník občana Unie, který se stěhuje do jiného členského státu, než jehož je státním příslušníkem, nebo v takovém členském státě pobývá, jej doprovázel nebo následoval, aby mohl mít z této směrnice prospěch (viz rozsudek Iida, C-40/11, EU:C:2012:691, bod 61).

53 Článek 7 směrnice 2004/38, který se týká práva pobytu po dobu delší než tři měsíce, rovněž vyžaduje, aby rodinní příslušníci občana Unie, kteří nejsou státními příslušníky žádného členského státu, tohoto občana Unie v hostitelském členském státě „doprovázeli“ nebo „následovali“, mají-li v něm požívat práva pobytu (rozsudek Metock a další, C-127/08, EU:C:2008:449, bod 86).

54 Z judikatury Soudního dvora vyplývá, že podmínka, podle níž státní příslušník třetí země musí doprovázet nebo následovat občana Unie, musí být chápána v tom smyslu, že nestanoví povinnost manželů žít pod jednou střechou, nýbrž povinnost, aby oba pobývali v členském státě, v němž manžel či manželka, který je občanem Unie, vykonává své právo volného pohybu (v tomto smyslu viz rozsudek Ogieriakhi, C-244/13, EU:C:2014:2068, bod 39).

55 Státní příslušníci třetích zemí, kteří jsou rodinnými příslušníky občana Unie, se mohou domáhat práva pobytu stanoveného směrnicí 2004/38 pouze v hostitelském členském státě, kde má tento občan bydliště, a nikoli v jiném členském státě (v tomto smyslu viz rozsudek Iida, C-40/11, EU:C:2012:691, body 63 a 64).

56 Kromě toho čl. 7 odst. 2 směrnice 2004/38 přiznává rodinným příslušníkům občana Unie, kteří jsou státními příslušníky třetí země a doprovázejí nebo následují v hostitelském členském státě tohoto občana Unie, právo pobytu po dobu delší než tři měsíce v tomto členském státě za předpokladu, že uvedený občan Unie sám splňuje podmínky stanovené v čl. 7 odst. 1 písm. a), b) nebo c) této směrnice.

57 Konečně podle čl. 14 odst. 2 směrnice 2004/38 je právo rodinných příslušníků občana Unie pobývat na území hostitelského členského státu na základě čl. 7 odst. 2 této směrnice zachováno pouze za předpokladu, že splňují podmínky uvedené v tomto ustanovení.

58 Z toho vyplývá, že pokud občan Unie, který se nachází v takové situaci, jako je situace manželek žalobců v původních řízeních, odejde z hostitelského členského státu a usadí se v jiném členském státě nebo ve třetí zemi, manžel či manželka tohoto občana Unie, který je státním příslušníkem třetí země, již nesplňuje podmínky pro přiznání práva pobytu v hostitelském členském státě podle čl. 7 odst. 2 směrnice 2004/38. Je však třeba přezkoumat, zda a za jakých podmínek může uvedený manžel či manželka uplatňovat právo pobytu na základě čl. 13 odst. 2 prvního pododstavce písm. a) směrnice 2004/38, pokud po odjezdu občana Unie následoval rozvod.

59 Podle čl. 13 odst. 2 prvního pododstavce písm. a) směrnice 2004/38 nevede rozvod ke ztrátě práva pobytu rodinných příslušníků občana Unie, kteří nejsou státními příslušníky žádného členského státu, „pokud manželství […] trvalo před zahájením řízení o rozvodu […] alespoň tři roky, z toho nejméně jeden rok v hostitelském členském státě“.

60 Toto ustanovení tedy odpovídá cíli uvedenému v patnáctém bodě odůvodnění uvedené směrnice, kterým je poskytnout právní záruky rodinným příslušníkům v případě smrti občana Unie, rozvodu, prohlášení manželství za neplatné nebo ukončení registrovaného partnerství tím, že se v této souvislosti přijmou opatření, která zajistí, aby bylo rodinným příslušníkům již pobývajícím na území hostitelského státu za těchto okolností ponecháno právo pobytu na výlučně osobním základě.

61 Odkaz v uvedeném ustanovení na „hostitelský členský stát“, který je v čl. 2 bodě 3 směrnice 2004/38 definován pouze odkazem na výkon práva volného pohybu a pobytu občanem Unie na straně jedné a na „zahájení řízení o rozvodu“ na straně druhé nutně implikuje, že právo pobytu manžela či manželky občana Unie, který je státním příslušníkem třetí země, může být na základě čl. 13 odst. 2 prvního pododstavce písm. a) směrnice 2004/38 zachováno pouze tehdy, pokud členský stát, v němž má tento státní příslušník bydliště, je v den zahájení řízení o rozvodu „hostitelským členským státem“ ve smyslu čl. 2 bodu 3 směrnice 2004/38.

62 Tak tomu nicméně není v případě, pokud před zahájením takovéhoto řízení občan Unie opustí členský stát, v němž má jeho manžel či manželka bydliště, aby se usadil v jiném členském státě nebo ve třetí zemi. V tomto případě totiž odvozené právo pobytu státního příslušníka třetí země založené článkem 7 odst. 2 směrnice 2004/38 skončilo odjezdem občana Unie, a proto nemůže být dále zachováno na základě čl. 13 odst. 2 prvního pododstavce písm. a) této směrnice.

63 Z toho vyplývá, že pokud v den zahájení řízení o rozvodu měl státní příslušník třetí země, který je manželem či manželkou občana Unie, právo pobytu na základě čl. 7 odst. 2 směrnice 2004/38, toto právo zůstává na základě čl. 13 odst. 2 prvního pododstavce písm. a) této směrnice zachováno jak během řízení o rozvodu, tak po rozvodu, pokud jsou splněny podmínky stanovené v čl. 13 odst. 2 druhém pododstavci uvedené směrnice.

64 Nicméně ve třech sporech v původních řízeních manželky, občanky Unie, dotyčných státních příslušníků třetích zemí opustily hostitelský členský stát a usadily se v jiném členském státě, ještě než bylo zahájeno řízení o rozvodu.

65 Z bodu 58 tohoto rozsudku vyplývá, že po odjezdu manžela či manželky, který je občanem Unie, manžel či manželka, který je státním příslušníkem třetí země, již nesplňuje podmínky pro přiznání práva pobytu v hostitelském členském státě na základě čl. 7 odst. 2 směrnice 2004/38.

66 Je tedy nutno konstatovat, že manžel či manželka, který je občanem Unie, státního příslušníka třetí země, musí pobývat v hostitelském členském státě v souladu s čl. 7 odst. 1 směrnice 2004/38 až do dne zahájení řízení o rozvodu, aby se tento státní příslušník třetí země mohl dovolávat zachování svého práva pobytu v tomto členském státě na základě čl. 13 odst. 2 této směrnice.

67 Z toho vyplývá, jak uvedla generální advokátka v bodě 27 svého stanoviska, že za takových okolností, jako jsou okolnosti dotčené ve věcech v původních řízeních, odjezd manželky, která je občankou Unie, již vedl ke ztrátě práva pobytu manžela, který je státním příslušníkem třetí země a který zůstal v hostitelském členském státě. Pozdější návrh na rozvod totiž nemůže vést k znovuobnovení tohoto práva, protože čl. 13 směrnice 2004/38 hovoří pouze o „zachování“ existujícího práva pobytu.

68 To však neznamená, že by státní příslušník třetí země za takových okolností, jako jsou okolnosti dotčené ve věcech v původních řízeních, nemohl jako v projednávaném případě získat povolení k dalšímu pobytu v dotyčném členském státě na základě vnitrostátního práva, které může poskytovat širší ochranu (v tomto smyslu viz rozsudek Melloni, C-399/11, EU:C:2013:107, bod 60).

69 Ostatně ve všech třech sporech v původních řízeních žalobci po svém rozvodu získali na základě vnitrostátního práva dočasné povolení k pobytu a práci v Irsku, díky kterému mohli pokračovat v legálním pobytu v tomto členském státě, přičemž toto povolení bylo v zásadě obnovitelné, jak vyplývá z předkládacího rozhodnutí.

70 S ohledem na výše uvedené úvahy je třeba na první otázku odpovědět, že čl. 13 odst. 2 směrnice 2004/38 musí být vykládán v tom smyslu, že státní příslušník třetí země rozvedený s občanem Unie, jejichž manželství trvalo před zahájením řízení o rozvodu alespoň tři roky, z toho nejméně jeden rok v hostitelském členském státě, nemůže mít na základě tohoto ustanovení nárok na zachování práva pobytu v tomto členském státě, pokud zahájení řízení o rozvodu předcházel odjezd manžela či manželky, který je občanem Unie, z tohoto členského státu.

Ke druhé otázce

71 Podstatou druhé otázky předkládajícího soudu je, zda musí být čl. 7 odst. 1 písm. b) směrnice 2004/38 vykládán v tom smyslu, že občan Unie má pro sebe a své rodinné příslušníky dostatečné prostředky, aby se po dobu svého pobytu nestal zátěží pro systém sociální pomoci hostitelského členského státu, i pokud tyto prostředky částečně pocházejí z prostředků manžela či manželky, který je státním příslušníkem třetí země.

72 Z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že ve všech třech sporech v původních řízeních byla před odjezdem manželky, která je občankou Unie, z hostitelského členského státu zjištěna doba, během níž posledně uvedená v tomto členském státě nepracovala, a finanční potřeby rodiny zajišťoval tedy manžel, který je státním příslušníkem třetí země, díky příjmům z činnosti, kterou vykonával v uvedeném státě.

73 Z článku 7 odst. 1 písm. b) a čl. 7 odst. 2 směrnice 2004/38 vyplývá, že rodinní příslušníci občana Unie, který pobývá na území jiného členského státu, aniž tam vykonává závislou činnost nebo je samostatně výdělečně činný, mají bez ohledu na svou státní příslušnost právo doprovázet takového občana nebo jej následovat za předpokladu, že tento občan Unie má pro sebe a své rodinné příslušníky dostatečné prostředky a komplexní zdravotní pojištění v hostitelském členském státě (rozsudek Ibrahim a Secretary of State for the Home Department, C-310/08, EU:C:2010:80, bod 28).

74 Soudní dvůr již přitom rozhodl, že výraz „mají“ dostatečné prostředky, který je uveden v tomto ustanovení, musí být vykládán v tom smyslu, že stačí, aby občané Unie měli takové prostředky, aniž toto ustanovení obsahuje byť sebemenší požadavek ohledně původu těchto prostředků, přičemž tyto prostředky může poskytnout mimo jiné státní příslušník třetího státu (viz rozsudek Alokpa a Moudoulou, C-86/12, EU:C:2013:645, bod 27 a citovaná judikatura).

75 Jak Soudní dvůr již rovněž rozhodl, výklad podmínky týkající se dostatečnosti prostředků v tom smyslu, že tyto prostředky musí mít sám dotyčný, aniž v tomto ohledu může spoléhat na prostředky rodinného příslušníka, který ho doprovází, by k této podmínce, jak je vyjádřena ve směrnici 2004/38, doplnil požadavek týkající se původu prostředků, což by představovalo nepřiměřený zásah do výkonu základního práva volného pohybu a pobytu zaručeného článkem 21 SFEU, jelikož takový zásah není nezbytný k dosažení sledovaného cíle, totiž ochrany veřejných financí členských států (v tomto smyslu viz rozsudek Zhu a Chen, C-200/02, EU:C:2004:639, bod 33).

76 Z toho vyplývá, že skutečnost, že část prostředků, které má občan Unie k dispozici, pochází ze zdrojů, jež manžel či manželka, který je státním příslušníkem třetí země, získal z činnosti, kterou vykonává v hostitelském členském státě, nebrání tomu, aby podmínka týkající se dostatečných prostředků, která je uvedena v čl. 7 odst. 1 písm. a) směrnice 2004/38, byla považována za splněnou.

77 S ohledem na výše uvedené úvahy je třeba na druhou otázku odpovědět, že čl. 7 odst. 1 písm. b) směrnice 2004/38 musí být vykládán v tom smyslu, že občan Unie má pro sebe a své rodinné příslušníky dostatečné prostředky, aby se po dobu svého pobytu nestal zátěží pro systém sociální pomoci hostitelského členského státu, i pokud tyto prostředky částečně pocházejí z prostředků jeho manžela či manželky, který je státním příslušníkem třetí země.

Ke třetí otázce

78 S ohledem na odpověď na druhou otázku není na třetí otázku třeba odpovídat.

K nákladům řízení

79 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení vzhledem ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (velký senát) rozhodl takto:

1) **Článek 13 odst. 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES ze dne 29. dubna 2004 o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států, o změně nařízení (EHS) č. 1612/68 a o zrušení směrnic 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS musí být vykládán v tom smyslu, že státní příslušník třetí země rozvedený s občanem Unie, jejichž manželství trvalo před zahájením řízení o rozvodu alespoň tři roky, z toho nejméně jeden rok v hostitelském členském státě, nemůže mít na základě tohoto ustanovení nárok na zachování práva pobytu v tomto členském státě, pokud zahájení řízení o rozvodu předcházel odjezd manžela či manželky, který je občanem Unie, z tohoto členského státu.**

2) **Článek 7 odst. 1 písm. b) směrnice 2004/38 musí být vykládán v tom smyslu, že občan Unie má pro sebe a své rodinné příslušníky dostatečné prostředky, aby se po dobu svého pobytu nestal zátěží pro systém sociální pomoci hostitelského členského státu, i pokud uvedené prostředky částečně pocházejí z prostředků jeho manžela či manželky, který je státním příslušníkem třetí země.**

Podpisy.